

Колесник Вікторія Анатоліївна,
науковий співробітник,
ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-1860-7866

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ¹

У статті висвітлено окремі надзвичайні ситуації, які сталися в Україні унаслідок російської військової агресії. Досліджено особливості реагування вітчизняних суб'єктів забезпечення цивільного захисту на надзвичайні ситуації під час бойових дій. Проаналізовано правові механізми реагування на надзвичайні ситуації в умовах воєнного стану в Україні. Крім того, надаються пропозиції щодо удосконалення правових засад діяльності суб'єктів забезпечення цивільного захисту в умовах воєнного стану в Україні.

Ключові слова: надзвичайні ситуації, воєнний стан, суб'єкти забезпечення цивільного захисту.

Наслідки аварії на Чорнобильській атомній електростанції у 1986 році спонукали Радянський Союз та інші держави світу переформатувати, наявні на той час, підходи до систем цивільного захисту – із оборони держави від факторів (джерел) небезпек, зумовлених військовими діями противника, на захист населення, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, насамперед, природного, техногенного та соціального характеру, які виникають у мирний час. У такий спосіб проведено демілітаризацію цивільної оборони. Тому у переважній більшості випадків відпрацьовувалися питання реагування на надзвичайні ситуації (далі – НС) природного, техногенного та соціального характеру у мирний час, і не пов'язувалося із веденням бойових дій.

Наразі наслідки повномасштабної військової агресії Російської Федерації (далі – РФ) проти України “наголосили”, що не варто залишати поза увагою надзвичайні ситуації, джерелом виникнення яких є збройні конфлікти. Враховуючи новітні виклики і події, пов'язані з військовими протистояннями, які відбуваються у різних куточках світу, виникла необхідність у додатковому дослідженні проблематики реагування на НС в умовах воєнного стану в нашій державі. Така робота допоможе як у вирішенні загальних проблемних питань, що стосуються функціонування єдиної державної системи цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ), так і в окремих напрямках діяльності суб'єктів забезпечення цивільного захисту; поліпшенні захисту цивільного населення як особливо вразливої категорії під час збройних конфліктів.

¹ Початок. Продовження у наступному номері.

Метою статті є висвітлення актуальних проблем, які виникають у суб'єктів забезпечення цивільного захисту під час реагування на НС в умовах воєнного стану та ведення бойових дій в Україні.

Аналіз сучасних наукових праць (кінець ХХ – початок ХХІ століть) свідчить, що в Україні проблематикою реагування на надзвичайні ситуації та їх вплив на людину і довкілля займаються такі фахівці та науковці: Барило О., Болотських М., Валянський П., Гречанінов В., Гудович О., Гур'єв С., Доманський В., Домбровська С., Жукова Л., Ковальов О., Мазуренко В., Михайлов В., Потеряйко С. тощо. Водночас науковцями недостатньо уваги приділено дослідженню реагування на НС, які виникли внаслідок військової агресії, що і стало предметом нашого наукового пошуку.

Проблемні питання, пов'язанні з НС, що виникають під час збройних конфліктів, не нові – вони мали місце ще в далекому минулому. Наявні непоодинокі факти про використання давніми єгиптянами, греками, римлянами, китайцями та монголами доступних у ті часи засобів масового ураження проти своїх ворогів. Для захисту від окремих із них Леонардо да Вінчі розробив першу модель захисної маски – прототип протигаза. У минулому під час збройних конфліктів не лише застосовувалася хімічна зброя, інші засоби масового ураження, а й розроблялися відповідні засоби захисту від неї. Держави, оцінивши масштаби та наслідки такого застосування, почали формувати правові механізми протидії таким проявам на полі бою.

Так, за підсумками тридцятирічної війни (1618–1648 років) 27 серпня 1675 року Священна Римська імперія та Франція підписали Страсбурзьку угоду про незастосування “підступних” знарядь – першу в історії домовленість про заборону токсичних речовин. У ХХ столітті в ході Першої світової війни її учасниками було масово застосовано хімічну зброю – отруйні речовини найрізноманітнішої дії. Після закінчення війни застосування хімічної зброї спробували заборонити: 7 червня 1925 року у Женеві підписали “Протокол щодо заборони використання у війні задушливих, отруйних та інших газів і бактеріологічних методів ведення війни” (Женевський протокол), який вступив у дію 8 лютого 1928 року. Першими підписантами стали США, Німеччина, Ірак та СРСР [1]. У відповідь на зростаючу небезпеку початку війни і здійснення бомбардувань, у низці країн започаткували розробку планів цивільної оборони. Наприкінці 20-х років ХХ століття у Союзі Радянських Соціалістичних Республік, на підставі досвіду громадянської війни і зростаючого військового значення авіації, зміцнювалася протиповітряна оборона країни та протихімічний захист населення й об'єктів народного господарства.

Унаслідок перетворень, які відбуваються у світі загалом, та Україні зокрема, змінюється також і природа збройних конфліктів і систем оборони.

24 лютого 2022 року широкомасштабне вторгнення російських військ на територію України створило підстави для введення на всій території держави особливого правового режиму – воєнного стану.

Відповідно до умов зростання загроз національній безпеці керівництвом України за допомогою сукупності воєнного, економічного, соціального та морально-політичного потенціалу здійснено реформатування державної політики і суспільства. На сьогодні державна політика спрямовується, з одного боку, на

відсіч збройної агресії, забезпечення національної безпеки, усунення небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. Із іншого, – на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим, використовуючи ресурси єдиної державної системи цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ). ЄДСЦЗ, її функціональні та територіальні підсистеми приведені у готовність до виконання завдань за призначенням в особливий період. Цілеспрямована діяльність ЄДСЦЗ у зазначений період спрямована на розв’язання нагальних суспільних проблем, подолання ризиків та пов’язаних із ними подій, які з’являються внаслідок виникнення НС різного характеру походження.

Ураховуючи критичність, потенційну небезпеку, шкідливий вплив на населення і довкілля, особливої уваги потребують події, що виникають унаслідок захоплення російськими військовими та незаконними збройними формуваннями територій, приміщень, будівель, а також активного застосування ракетних і артилерійських комплексів, авіації для нанесення ударів по цивільному населенню. Перераховані дії призводять до:

1) руйнування цивільних об’єктів – значне руйнування міст Харків, Чернігів, Маріуполь і Лиман (*Донецька область*), Северодонецьк і Лисичанськ (*Луганська область*), Буча, Бородянка, Ірпінь, Ворзель, Гостомель (*Київська область*) та низка інших населених пунктів. Наслідки таких подій мають ознаки надзвичайної ситуації техногенного характеру, які призводять до обмеження або неможливості проживання у своїх домівках та до збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб і біженців. Це значною мірою зумовлює виникнення соціальних проблем та їх негативного впливу і збільшення навантаження на соціально-економічну сферу господарської системи України взагалі та приймаючих органів місцевого самоврядування зокрема, а також інших держав, які надають притулок громадянам України;

2) захоплення територій, на яких розташовані атомні об’єкти України.

Із 24 лютого до 31 березня 2022 року територія Державного спеціалізованого підприємства “*Чорнобильська АЕС*”, об’єкти, що знаходяться на ній та у зоні відчуження (*Київська область*) були захоплені. Такі дії зумовили відсутність контролю за роботою автоматизованої системи моніторингу радіаційного стану й діяльністю захоплених об’єктів, стали причиною наявності осередків займання та пожеж (*ймовірно сталися внаслідок обстрілів або навмисного підпалу*) на територіях зі значним рівнем забруднення радіонуклідами і у місцях розташування інфраструктури поводження з радіоактивними відходами у межах 10-кілометрового радіуса навколо Чорнобильської АЕС (*площа пожеж перевищувала допустимі показники в десятки разів*) [2].

Із 04 березня 2022 року незаконне та неконтрольоване перебування на майданчику *Запорізької АЕС* (далі – ЗАЕС) сторонніх осіб із числа представників РФ² із великою кількістю вибухівки та пошкодження об’єкта містить у собі пряму загрозу безпеці³ персоналу, населенню та довкіллю. Наразі не здійснюється

² Серед них військові та цивільні особи – люди, що представляють державну корпорацію з атомної енергії РФ “Росатом”.

³ Загроза безпеці людини, технологічній безпеці, екологічній безпеці, енергетичній безпеці.

незалежний регулюючий нагляд за ядерною та радіаційною безпекою безпосередньо на майданчику ЗАЕС [3]. Поки що Україна не може гарантувати безпеку державі й світу [4] та не може виконувати свій обов'язок відповідно до положень ст. 16 Конституції України [5] і супутніх актів міжнародного права;

3) окупації міста Херсон (*Херсонська область*), блокади, а потім і окупації міста Маріуполь (*Донецька область*):

– із 02 березня 2022 року місто Херсон перебуває у блокаді окупаційних російських військ. У місті перебої з постачанням: води, продуктів харчування, медикаментів, засобів гігієни, газу, електроенергії; проблеми з комунікацією. За офіційною інформацією, із Херсона виїхало 45 % жителів і 20 % з області⁴;

– із 03 березня 2022 року у місті Маріуполь відсутня електрика, зв'язок, газ, опалення, вода [6] та мобільний зв'язок [7], пошкоджено значну кількість будівель (житлових, адміністративних), обмежена кількість продуктів харчування, медикаментів, засобів гігієни, із міста не вивозиться сміття;

– інтенсивність обстрілів сприяла значному збільшенню кількості загиблих. Під завалами, на стихійних кладовищах (*без дотримання санітарних норм*), у тимчасових моргах залишаються тисячі тіл, а в деяких випадках, вони лежать просто неба. Сезоне підвищення температури повітря сприяє процесу розкладання тіл; потрапляння трупної отрути, бактерій, мікобактерій туберкульозу та інших збудників хвороби, які могли бути у померлого, у ґрунт, водопровідну систему, підземні джерела, у річки та море; збільшенню кількості переносників різних захворювань;

– унаслідок низки ворожих атак і руйнування водогону відбулося змішування води з каналізаційними стоками, що підвищує ризик спалаху інфекційних захворювань.

Зазначенні події за класифікаційними ознаками відносяться до надзвичайних ситуацій соціального, техногенного та природного характеру та є грубим порушенням права на гідний рівень життя в системі прав людини;

4) застосування проти військових і цивільного населення хімічних речовин та пошкодження приміщень підприємств, де знаходяться хімічні та небезпечні речовини

– 11 квітня 2022 року в м. Маріуполь (*Донецька область*) застосовано невідому хімічну речовину відносно цивільного населення та військових (*ступінь ризику не визначено внаслідок відсутності доступу до території ураження та проведення досліджень і огляду потерпілих*) [8];

– 16 квітня 2022 року після перебування російських військових у селі Білка (*Сумська область*) виявлено залишки хімічної зброї – зарину та інших речовин [9];

– активні військові дії, спрямовані на Приватне акціонерне товариство “Металургійний комбінат “Азовсталь”, імовірно, пошкодили технічну споруду, яка стримує значну кількість розчину сірководню. Витік цього розчину сприяє знищенню флори та фауни Азовського моря, із подальшим потраплянням “забруднення” до Чорного та Середземного морів [10]. На території заводу для технологічних

⁴ Інформація станом на 09 травня 2022 року.

процесів знаходилися кислоти, аміак та інші речовини (*наразі невідомий стан резервуарів, де знаходилися перераховані вище речовини*);

– 08 червня 2022 року пошкоджено приміщення цехів Северодонецького об'єднання “Азот”, один із них із виробництва аміаку [11].

Наслідки подій мають характеристики надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, містять ризики забруднення атмосферного повітря, ґрунту та водних ресурсів, здоров'я людей і тварин, можливість існування живих організмів;

5) знищення або руйнування об'єктів національної транспортної системи України (*мостів, автошляхів, залізничних колій, об'єктів інфраструктури, лінії електропередачі тощо*) та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення – автомобільно-залізничний міст через Дністровсько-Цареградське гирло у селищі міського типу Затока (*Одеська область*), автомобільні мости через річку Ірпінь (*Київська область*) та через річку Десну (*Чернігівська область*), у районі населених пунктів Циркуни, та підрих трьох автомобільних мостів поблизу села Руські Тишки (*Харківська область*). Такі перешкоди ускладнюють своєчасні доставки продуктів харчування та предметів першої необхідності; надання послуг населенню; доводиться змінювати маршрути для евакуації; виникають проблеми при розробленні гуманітарних коридорів. Зазначені наслідки мають ознаки надзвичайної ситуації техногенного характеру. Також вони обмежують право людини на вільне, безперешкодне переміщення; отримання продуктів харчування та інших предметів, які потрібні для нормального життя (існування) людини; створюються передумови для виникнення гуманітарної кризи;

б) пошкодження нафтобаз, електромереж, газопроводів, зерносховищ:

– 02 квітня, 17 червня 2022 року внаслідок російських авіаобстрілів знищено інфраструктуру Кременчуцького нафтопереробного заводу (*Полтавська область*) – найбільшого підприємства з виробництва нафтопродуктів в Україні, яке забезпечує понад третину всього українського ринку палива [12]; із літаків і кораблів був обстріляний нафтопереробний завод і сховища паливно-мастильних матеріалів поблизу міста Одеса (*Одеська область*) [13] та Лисичанський нафтопереробний завод (*Луганська область*) [14]. Наприкінці березня російські військові почали завдавати авіаційних ударів по базах паливно-мастильних матеріалів. Було знищено або пошкоджено нафтобази на Львівщині, на Волині, Рівненщині, Полтавщині, Дніпропетровщині та Одещині [15];

– 24 квітня, 17 червня 2022 року ворожі ракети вдарили по Кременчуцькій тепловій електростанції (ТЕЦ) (*Полтавська область*) [15]; у травні 2022 року внаслідок бойових дій Бахмутський і Краматорський райони (*Донецька область*) певний час залишалися без електрики, а в м. Торецьк 115 гірників застрягли під землею [16]; 01 червня 2022 року внаслідок російського обстрілу пошкоджено енергопідстанцію у населеному пункті Золочів (*Харківський район*) [17];

– 06 червня 2022 року росіяни обстріляли газопровід у Чугуївському районі та пошкодили магістральний газогін у Дергачівській громаді (*Харківська область*) [18]; бойові дії, що точаться в зоні діяльності АТ “Донецькоблгаз”, не дають можливості відновити роботу магістрального газопроводу. У зв'язку з пошкодженням та через відсутність альтернативних джерел постачання природного газу до

Донецької області АТ “Донецькоблгаз” з 23 травня 2022 року припинив розподіл природного газу своїм споживачам [19];

– обстріляна портова інфраструктура та зруйновано зерносховище, зерновий термінал на Миколаївщині [20], викрадено зерно на Херсонщині, Одещині тощо.

7) блокування цивільного судноплавства в акваторіях Чорного та Азовського морів за допомогою морських суден РФ, з метою проведення обстрілів і вивезення з України та продажу в інших державах викраденого зерна [21], продовольства, металопродукції та інших товарів. За повідомленням директора Всесвітньої продовольчої програми ООН Девіда Бізлі, безпрецедентний дефіцит продовольства може спровокувати заворушення в десятках країн, що залежать від експорту пшениці з України та Росії [22].

Крім того, унаслідок військових дій окупанта 900 заповідних територій України⁵ перебувають у небезпеці, на яких ростуть тисячі видів рослин, занесених до Червоної книги України, що охороняються законом. Бойові дії порушують спокій диких тварин: вони або гинуть, або намагаються втекти з гарячих точок [23].

За інформацією голови Державного агентства лісових ресурсів України Ю. Болоховця⁶, на окупованій території Херсонщини пожежі фіксували на понад 800 га лісу. Через дії окупантів, суху та вітряну погоду вчасна локалізація пожеж ускладнювалась, адже росіяни не пропускають лісову охорону до осередків загорянь. Таким чином, вогонь знищує цілі екосистеми українських лісів, які потім важко буде відновити. Унаслідок військової агресії РФ сьогодні в українських лісах відбувається втричі більше пожеж, ніж у аналогічний період 2021 року. Середня площа однієї пожежі зростає у 16 разів. На сьогодні маємо 191 випадок загорянь у лісі на загальній площі 1 754 га [24].

Наразі існує постійна загроза дистанційного застосування ворогом запалювальних засобів для створення зон масових пожеж у лісових масивах, зокрема поблизу населених пунктів.

Із огляду на зазначені вище факти, слід наголосити, що сукупність джерел НС із різними характерами походження, разом із властивими їм дестабілізуючими факторами, містять у собі передумови для виникнення та поширення різноманітних великомасштабних НС, не обмежуючи територію їх дії. Наприклад, виникнення продовольчої кризи та гуманітарної катастрофи; існування екологічної та техногенної небезпеки тощо.

Незважаючи на природу походження НС, їх ліквідація здійснюється у межах регламентованих механізмів, комплексу дій суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

На наше переконання, оскільки військовий стан в Україні запроваджено вперше з часів Другої світової війни, то в національних нормативно-правових актах існують певні прогалини, упущення щодо правового регулювання діяльності суб'єктів забезпечення цивільного захисту. Зазначений факт, безперечно, викликає певні ускладнення під час реагування на НС та взаємодії суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

⁵ Становить 1,2 млн га, або близько 30 % площі всіх природоохоронних територій України.

⁶ Інформація станом на 02 травня 2022 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Микола Сатнаєв*. Бойова хімія – від найдавніших часів до сьогодні. Український інтерес від 12.05.2022. URL: <https://shly.link/kphx7> (дата звернення: 22.05.2022).
2. Ситуація на атомних об'єктах України. Інформаційне управління Верховної Ради України від 09.04.2022. URL: <https://www.rada.gov.ua/print/221548.html> (дата звернення: 11.04.2022).
3. Ситуація на атомних об'єктах України. Інформаційне управління Верховної Ради України від 16.03.2022. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/220576.html> (дата звернення: 14.04.2022).
4. *Софія Ковнір*. Окупанти ризикують спричинити катастрофу на Запорізькій АЕС – що там відбувається. Інтернет-видання “Сьогодні” від 03.06.2022. URL: <https://shly.link/jSNjy> (дата звернення: 08.06.2022).
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141.
6. Внаслідок блокади Маріуполя загинули понад 1,5 тисячі жителів – дані МВС. Радіо Свобода від 13.03.2022. URL: <https://shly.link/a9Mj5> (дата звернення: 22.05.2022).
7. *Катерина Родак*. У сусідньому будинку жінку розірвало, її ховали на підвір'ї. Zaxid.net від 18.03.2022. URL: <https://shly.link/qu1jP> (дата звернення: 22.05.2022).
8. *Ірина Лисогор*. Постраждали внаслідок атаки отруйною речовиною в Маріуполі в задовільному стані, – “Азов”. LB.ua від 12.04.2022. URL: <https://shly.link/cguoS> (дата звернення: 17.04.2022).
9. *Альона Мазуренко*. На Сумщині знайшли залишки хімічної зброї, яку залишили росіяни. Інтернет-видання “Українська правда” від 16.04.2022. URL: <https://shly.link/bXSjG> (дата звернення: 17.04.2022).
10. *Олена Барсукова*. Азовське море може вимерти через бомбардування “Азовсталі” – міськрада Маріуполя. Українська правда від 18.05.2022. URL: <https://shly.link/Lk6Qw> (дата звернення: 19.05.2022).
11. Росіяни обстріляли Северодонецький “Азот”, пошкоджений цех з аміаком. Укрінформ від 09.06.2022. URL: <https://shly.link/oFSLn> (дата звернення: 09.06.2022).
12. Кременчуцький НПЗ через обстріл військ РФ зазнав руйнувань – голова Полтавської ОВА. Радіо Свободи від 02.04.2022. URL: <https://shly.link/xfVsx> (дата звернення: 15.05.2022).
13. *Денис Мацевський*. У росії підтвердили удар по Одесі. Зруйновано нафтопереробний завод та сховища паливно-мастильних матеріалів. Chas. News від 03.04.2022. URL: <https://shly.link/PuAjb> (дата звернення: 26.05.2022).
14. Війська РФ обстріляли Лисичанський нафтопереробний завод – Гайдай. Радіо Свободи від 16.04.2022. URL: <https://shly.link/9Yqrq> (дата звернення: 20.05.2022).
15. Ракетний удар по Полтавщині: загинула людина, ще 7 поранені. Радіо Свободи від 25.04.2022. URL: <https://shly.link/6oTwx> (дата звернення: 20.05.2022).
16. У Краматорську відновили подачу електроенергії. Укрінформ. URL: <https://shly.link/NLXn5> (дата звернення: 09.06.2022).
17. *Аліна Гаєвська, Дмитро Гребінник*. Росіяни вчоргове обстріляли Золочів на Харківщині: одна людина загинула, п'ятеро – поранені. Суспільне новини від 02.06.2022. URL: <https://shly.link/kG7vQ> (дата звернення: 09.06.2022).
18. *Ганна Цьомик*. Росіяни обстріляли газопровід у Чугуївському районі: людей просять перекрити газ. Суспільне новини від 06.06.2022. URL: <https://shly.link/BuhtZ> (дата звернення: 09.06.2022).
19. Пошкоджений у зоні боїв магістральний газопровід наразі неможливо полагодити – Нафтогаз. Укрінформ від 29.05.2022. URL: <https://shly.link/F3TTm> (дата звернення: 09.06.2022).
20. Атака росіян на порти та зерносховища. Ракетні обстріли Херсона та Миколаєва: брифінг від 08.06.2022. Укрінформ від 09.06.2022. URL: <https://shly.link/jgWSy> (дата звернення: 09.06.2022).
21. Росія вивозить до Туреччини крадене українське зерно за підробними документами – посол Боднар. Укрінформ від 08.06.2022. URL: <https://shly.link/wk7A4> (дата звернення: 10.06.2022).
22. Безпрецедентний дефіцит продовольства може спровокувати заворушення в десятках країн. Інтернет-видання “ZN. UA” від 18.06.2022. URL: <https://shly.link/4wA2q> (дата звернення: 09.06.2022).

23. Міндовкілля: Через військові дії окупанта 900 заповідних територій України сьогодні перебувають у небезпеці. Урядовий портал від 30.04.2022. URL: <https://shly.link/D2VSq> (дата звернення: 30.05.2022).

24. *Ірина Сітнікова*. На Херсонщині горять ліси, але російські окупанти забороняють їх гасити. Інтернет-видання Hromadske від 08.05.2022. URL: <https://shly.link/3q4Bj> (дата звернення: 22.05.2022).

REFERENCES

1. Mykola Satpaiev. Boiova khimiia – vid naidavnishykh chasiv do sohodni. “Combat chemistry – from ancient times to today”. “Ukrainian interest” from 12.05.2022”. URL: <https://shly.link/kphx7> (Date of Application: 22.05.2022) [in Ukrainian].

2. Sytuatsiia na atomnykh obiektakh Ukrainy. “The situation at nuclear facilities in Ukraine”. Information Department of the Verkhovna Rada of Ukraine from 09.04.2022. URL: <https://www.rada.gov.ua/print/221548.html> (Date of Application: 11.04.2022) [in Ukrainian].

3. Sytuatsiia na atomnykh obiektakh Ukrainy. “The situation at nuclear facilities in Ukraine”. Information Department of the Verkhovna Rada of Ukraine from 16.03.2022. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/220576.html> (Date of Application: 14.04.2022) [in Ukrainian].

4. *Sofiia Koznir*. Okupanty ryzykuiut sprychynyty katastrofu na Zaporizhzhia AES – shcho tam vidbuvaietsia. “The occupiers risk causing a catastrophe at the Zaporizhzhia NPP – what is happening there”. Internet publication “Segodnia” from 03.06.2022. URL: <https://shly.link/jSNjy> (Date of Application: 08.06.2022) [in Ukrainian].

5. Konstytutsiia Ukrainy. “Constitution of Ukraine: Law of Ukraine from 28.06.1996 № 254к/96-VR”. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (IVR). 1996. No. 30. Art. 141 [in Ukrainian].

6. Vnaslidok blokady Mariupolya zahynuly ponad 1,5 tysiachi zhyteliv – dani MVS. “More than 1.5 thousand residents died as a result of the blockade of Mariupol – data from the Interior Ministry”. “Radio Svoboda” from 13.03.2022. URL: <https://shly.link/a9Mj5> (Date of Application: 22.05.2022) [in Ukrainian].

7. *Kateryna Rodak*. U susidnomu budynku zhinku rozirvalo, yii khovaly na podviroi. “In the neighboring house, the woman was torn to pieces, and she was buried in the yard”. Zaxid.net from 18.03.2022. URL: <https://shly.link/qy1jP> (Date of Application: 22.05.2022) [in Ukrainian].

8. *Iryna Lysohor*. Postrazhdali vnaslidok ataky otruinoiu rehovyniu v Mariupoli v zadovilnomu stani, – “Azov”. “The victims of the attack with a poisonous substance in Mariupol are in a satisfactory condition – “Azov”. LB.ua from 12.04.2022. URL: <https://shly.link/cguoS> (Date of Application: 17.04.2022) [in Ukrainian].

9. *Aliona Mazurenko*. Na Sumshchyni znaishly zalyshky khimichnoi zbri, yaku zalyshyly rosiiany. “Remains of chemical weapons left by the Russians were found in Sumy Oblast”. Online publication “Ukrainian Pravda” from 16.04.2022. URL: <https://shly.link/bXSjG> (Date of Application: 17.04.2022) [in Ukrainian].

10. *Olena Barsukova*. Azovske more mozhe vymerty cherez bombarduvannia “Azovstali”. “The Sea of Azov may die out due to the bombing of Azovstal – Mariupol City Council”. “Ukrainian Pravda” from 18.05.2022. URL: <https://shly.link/Lk6Qw> (Date of Application: 19.05.2022) [in Ukrainian].

11. Rosiiany obstrilialy Sievierodonetskyi “Azot”, poshkodzhenyi tsekh z amiakom. “The Russians shelled Severodonetsk “Azot”, a damaged shop with ammonia”. “Ukrinform” from 09.06.2022. URL: <https://shly.link/oFSLn> (Date of Application: 09.06.2022) [in Ukrainian].

12. Kremenchutskyi NPZ cherez obstril viisk RF zaznav ruinuvan. “The Kremenchug oil refinery was destroyed due to shelling by the troops of the Russian Federation – the head of the Poltava Regional Military Administration”. “Radio Svoboda” from 02.04.2022. URL: <https://shly.link/xfVsx> (Date of Application: 15.05.2022) [in Ukrainian].

13. *Denys Matseievskiyi*. U rosii pidtverdly udar po Odesi. Zruinovano naftopererobnyi zavod ta skhovyshcha palyvno. “Russia confirmed the attack on Odessa. The oil refinery and storage facilities for fuel and lubricants were destroyed”. “Chas. News” from 03.04.2022. URL: <https://shly.link/PuAjb> (Date of Application: 26.05.2022) [in Ukrainian].

14. Viiska RF obstrilialy Lysychanskyi naftopererobnyi zavod – Haidai. “The troops of the Russian Federation fired at the Lysichan oil refinery – Haidai”. “Radio Svoboda” from 16.04.2022. URL: <https://shly.link/9Yqrq> (Date of Application: 20.05.2022) [in Ukrainian].

15. Raketnyi udar po Poltavshchyni: zahynula liudyna, shche 7 poraneni. “Rocket attack on Poltava region: one person died, 7 others were injured”. “Radio Svoboda” from 25.04.2022. URL: <https://shly.link/6oTxw> (Date of Application: 20.05.2022) [in Ukrainian].

16. U Kramatorsku vidnovyly podachu elektroenerhii. “Electricity supply was restored in Kramatorsk”. “Ukrinform”. URL: <https://shly.link/NLXn5> (Date of Application: 09.06.2022) [in Ukrainian].

17. *Alina Haievska, Dmytro Hrebinyk*. Rosiiiany vcherhove obstrilialy Zolochiv na Kharkivshchyni: odna liudyna zahynula, piatero – poraneni. “The Russians once again shelled Zolochiv in the Kharkiv region: one person was killed, five were wounded”. “Social news” from 02.06.2022. URL: <https://shly.link/kG7vQ> (Date of Application: 09.06.2022) [in Ukrainian].

18. *Hanna Tsomyk*. Rosiiiany obstrilialy hazoprovid u Chuhuivkomu raioni: liudei prosiat perekryty haz. “The Russians fired at the gas pipeline in the Chuguyiv district: people are asked to shut off the gas”. “Social news” from 06.06.2022. URL: <https://shly.link/ByxtZ> (Date of Application: 09.06.2022) [in Ukrainian].

19. Poshkodzhenyi u zoni boiv mahistralnyi hazoprovid narazi nemozhlyvo polahodyty – Naftohaz. “The main gas pipeline damaged in the battle zone cannot be repaired at the moment – Naftogaz”. “Ukrinform” from 29.05.2022. URL: <https://shly.link/F3TTm> (Date of Application: 09.06.2022) [in Ukrainian].

20. Ataka rosiian na porty ta zernoskhovyshcha. “Briefing “Russian attack on ports and granaries. Rocket attacks on Kherson and Mykolaiv” from 08.06.2022”. “Ukrinform” from 09.06.2022. URL: <https://shly.link/jgWSy> (Date of Application: 09.06.2022) [in Ukrainian].

21. Rosiia vyvozyt do Turechchyni kradene ukrainske zerno za pidrobnymy dokumentamy – posol Bodnar. “Russia exports stolen Ukrainian grain to Turkey under forged documents – Ambassador Bodnar”. “Ukrinform” from 08.06.2022. URL: <https://shly.link/wk7A4> (Date of Application: 10.06.2022) [in Ukrainian].

22. Bezpretsedentnyi defitsyt prodovolstva mozhe sprokovuvaty zavorushennia v desyatkakh krain. “Unprecedented food shortages could trigger riots in dozens of countries”. Internet edition “ZN. UA” from 18.06.2022. URL: <https://shly.link/4wA2q> (Date of Application: 09.06.2022) [in Ukrainian].

23. Mindovkillia: Cherez viiskovi dii okupanta 900 zapovidnykh terytorii Ukrainy sohodni perebuvauiut u nebezpetsi. “Ministry of Environment: Due to the military actions of the occupier, 900 protected areas of Ukraine are in danger today”. Government portal from 30.04.2022. URL: <https://shly.link/D2VSq> (Date of Application: 30.05.2022) [in Ukrainian].

24. *Iryna Sitnikova*. Na Khersonshchyni horiat lisy, ale rosiiski okupanty zaboroniaiut yikh hasyty. “Forests are burning in the Kherson region, but the Russian occupiers forbid them to be extinguished”. Internet edition Hromadske from 08.05.2022. URL: <https://shly.link/3q4Bj> (Date of Application: 22.05.2022) [in Ukrainian].

UDC 340.13:355.58

Kolesnyk Victoriia,
Research Fellow,
State Research Institute MIA Ukraine,
Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-1860-7866

LEGAL MECHANISMS FOR RESPONSE TO EMERGENCY SITUATIONS UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE IN UKRAINE

The article provides examples of emergency situations of various origins: natural, man-made, social, and military, which arise at the facility, local, regional, and state levels as a result of active military operations. Under certain conditions, the consequences have cross-border distribution and contain components for the formation and

© Kolesnyk Victoriia, 2022

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2022.2\(56\).5](https://doi.org/10.36486/np.2022.2(56).5)

Issue 2(56) 2022

<http://naukaipravoohorona.com/>

development of large-scale risks and disasters. Such emergency situations also contribute to multifaceted human losses and material damages. Peculiarities of the response of management bodies and civil defense forces to emergency situations caused by military actions have been studied. Legal mechanisms for responding to emergency situations in peacetime and a special period with the involvement of forces and means of functional and territorial subsystems of the unified state system of civil protection are analyzed. As an example, attention is drawn to the role of the functional subsystem of ensuring public safety and order, road safety of the unified state system of civil protection, as a component of the unified state system of civil protection, in the event of emergency situations. It is indicated that during the martial law, the forces of the specified subsystem continue to perform their direct functional (general) duties, as well as, together with the employees of the State Emergency Service of Ukraine, special tasks not typical for everyday activities, but defined by law. The normative legal documents governing the interaction between the National Police of Ukraine and the State Emergency Service of Ukraine in case of emergencies are listed. Considered examples of exceptional emergency situations: natural, man-made, social and military, which have common consequences. Problematic issues have been identified that should be further investigated and studied. Scientific consideration will contribute to the development and implementation of updated approaches, methods and algorithms for actions in the event of emergency situations, the source of which are armed conflicts. Since the consequences of these emergency situations have a wide range of actions. Attention is drawn to violations of human rights and freedoms as a result of emergency situations.

Keywords: emergency situations, martial law, subjects of civil protection.

Отримано 16.06.2022